

Innhold

Kapittel 1

Fra intensjoner om inkludering til inkluderende praksiser 13

Jorun Buli-Holmberg og Sven Nilsen

Bokas formål og fokusområde 14

Utdanningspolitiske intensjoner om inkludering 15

Forskningens fokusering og forståelse 19

Verdigrunnet for inkludering 21

Ulike roller og samarbeid i utvikling av inkluderende praksiser 23

En flerdimensjonal forståelse av inkludering 29

    Den organisatoriske dimensjonen 30

    Den sosiale dimensjonen 33

    Den faglige dimensjonen 35

    Avveining mellom hensyn til fellesskap og til tilpasning 36

    Inkludering sett utenfra og opplevd innenfra 37

Avslutning – ansvar for utvikling av inkluderende praksiser på mange nivåer 38

Litteratur 40

Kapittel 2

Nasjonale læreplaner og kommunale retningslinjer som rammer for inkluderende praksiser for elever med spesialundervisning 47

Sven Nilsen

Innledning og bakgrunn 48

    Problemstillinger 48

    Rammer for inkluderende praksiser i samspill mellom retningslinjer og tolkninger på ulike nivåer 49

Metodisk tilnærming 52

Resultater 54

    Nasjonale læreplaner som rammer for utvikling av inkluderende praksiser 54

Kommunale retningslinjer for spesialundervisning som rammer for utvikling av inkluderende praksiser	62
Oppsummering og drøfting	69
Nasjonale læreplaner og rammer for inkluderende praksiser	69
Kommunale retningslinjer og rammer for inkluderende praksiser	75
Noen samlede vurderinger av rammer for inkluderende praksiser	79
Litteratur	81

Kapittel 3

Den pedagogisk-psykologiske tjenestens rådgivning til skolen i utvikling av inkluderende praksiser .....

Jorun Buli-Holmberg og Liv M. Lassen

Innledning og bakgrunn	88
Den pedagogisk-psykologiske tjenestens oppgaver og funksjon.....	89
Rådgivning til skoler i et inkluderingsperspektiv.....	91
Rådgivning som systemarbeid gjennom forebyggende og tidlig innsats.....	92
Rådgivning som kompetanseutvikling knyttet til inkludering.....	94
PPT-rådgivers rolle i ledelse av rådgivningsprosesser.....	94
Metodisk tilnærming.....	95
Resultater og analyser.....	97
Relasjonsbygging.....	97
Deltakende partnerskap.....	103
Kompetanseløft.....	107
Drøfting	112
Hvordan PPT-rådgivning bidro til å støtte skolene i inkluderingsarbeidet.....	112
Systemrettet spesialpedagogisk rådgivningsarbeid i et forebyggende perspektiv	114
PPT-rådgiveres bidrag i kompetanseutvikling knyttet til inkluderende praksis	115
Avsluttende oppsummering	116
Litteratur.....	118

Kapittel 4

Skolelederens rolle i utviklingen av inkluderende praksiser i

skolen	123
<i>Kjell Skogen</i>	
Introduksjon	124
Overordnet målsetting for skolelederen	125
Ulike utfordringer i klasserommene	126
Fokus på elevenes behov.....	127
Ta sikte på en kontinuerlig forbedring av praksis.....	129
Ta sikte på en helhetlig tilnærming.....	131
Kompetanseutviklingen	132
Oppsummering og praktisk målsetting for rektorrollen	134
Litteratur	136

Kapittel 5

Lærere som ledere i utvikling av inkluderende praksiser .....

<i>Jorun Buli-Holmberg og Ivar Morken</i>	
Introduksjon og bakgrunn	138
Lærers ledelse av inkluderingsprosesser	139
Flerdimensjonal forståelse av inkluderende praksiser	140
Den personlige og faglige dimensjonen.....	141
Den sosiale og kulturelle dimensjonen	142
Den organisatoriske dimensjonen.....	144
Metodisk tilnærming.....	146
Semistrukturerte intervjuer og ikke-deltakende observasjoner	146
Analyse av data.....	147
Resultater og analyser.....	148
Faktorer av betydning for utvikling av personlig og faglig inkludering	148
Faktorer av betydning for utvikling av sosial og kulturell inkludering	151
Faktorer av betydning for utvikling av organisatorisk inkludering.....	154
Drøfting.....	160
Avslutning	165
Litteratur	166

Kapittel 6

Inkluderende praksiser knyttet til elever med lærevansker – et foreldreperspektiv.....

171

Hanne Marie Høybråten Sigstad og Inger Line Tornås

Innledning..... 172

Bakgrunn 173

    Inkluderende praksiser i skolen..... 173

    Foreldrene i møte med skolen..... 175

    Inkluderende praksiser for elever med lærevansker med behov
    for spesialundervisning..... 176

Et foreldreperspektiv på faglig inkluderende praksiser i skolen – en
studie av foreldres erfaringer med faglig inkluderende praksiser for
barn med lærevansker 177

    Bakgrunn, formål og problemstillinger 178

    Metodisk tilnærming 179

    Resultater – betingelser for faglig inkludering..... 180

Diskusjon 183

Avslutning..... 188

Litteratur 189

Kapittel 7

Inkludering i nærmiljøet eller i samfunnet? .....

193

Hvorfor velger muslimske foreldre i urbane flerkulturelle miljøer kristne privatskoler?

Ivar Morken og Steinar Theie

Bakgrunn 194

Problemstilling..... 196

Economic parenting style..... 196

Forskjellige tilpasningsprosesser..... 197

Innvandrerdrev – middelklassedriv 197

Motivert handling..... 198

Verdibaserte og erfaringsbaserte motiver..... 199

Flukt og unngåelse 199

Metode 201

Betydningen av religion..... 202

Betydningen av erfaringer fra nærskolen 204

Diskusjon 206

Middelklassedriv?..... 210

Avslutning.....	210
Litteratur.....	211

Kapittel 8

Elevens medvirkning og inkluderende praksiser i skolen.....	213
--	------------

Liv M. Lassen

Introduksjon	214
Ulike inkluderingsperspektiver	216
Teorier av relevans for inkludering.....	217
Metodiske tilnærminger.....	219
Resultatene	220
Hva elevene sier om samtalenes verdi med hensyn til inkludering	221
Samtalenes verdi for å sikre elevers medvirkning	221
Samtalenes verdi for å muliggjøre elevers deltagelse.....	222
Samtalenes verdi for å påvirke elevers tilhørighet i fellesskapet	222
Samtalenes verdi for relevant og fremtidsrettet faglig læringsutbytte.....	223
Kasusbeskrivelser som belyser prosesser i inkluderende praksis	224
Elevkasus 1 – en svaksynt gutts erfaring med å bli hørt og tatt på alvor.....	224
Elevkasus 2 – «livsviktig» vennskap og fellesskap	225
Elevkasus 3 – kampen for å få innpass i klassens miljø når man mangler sosial kompetanse.....	226
Diskusjon.....	227
Muligheter for at elevenes synspunkter og stemmer kan komme fram.....	227
Hvordan elevenes synspunkter kan bidra til å skape en inkluderende praksis i klassen	229
Oppsummerende konklusjon.....	233
Litteratur.....	234
Forfatteromtaler	237